

COSINREANA

Anul X. No. 33

15 August 1926.

In acest număr:

ION AGÂRBICEANU: *Nobleța gândirii*

MUNTEANU MIO: *Homo*

IUSTIN ILIEȘIU: *Două pasări*

DELAVARONA: *Săptămâna unui smintit*

M. G. SAMARINEANU: *Mâini albe*

OCTAVIAN VOROBCHIEVICI: *Atacul satului revoltat*

HEINRICH HEINE: *Din „Cântece“ trad. de I. Const. Delabaia*

MANOLE AMPOIANU: *Cărțile (A. Cotruș: „In robia lor“, I. Pillat: „Biserica de altădată“)*

Insemnări: Casa lui Vlahuță, Treizeci de ani de teatru, Năpasta jucată în italienește, Desorganizarea Operei Române din Cluj

:- Revistă literară săptămânală :-

Director: Sebastian Bornemisa

Redactor: D. I. Cucu

NOBLEȚA GÂNDIRII

de I. AGÂRBICEANU

Se afirmă că noul ministru al instrucțiunii publice, Dl Petrovici, profesor aniversitar la Iași, și autor de însemnate lucrări în domeniul filozofiei, ar intenționa să reformeze învățământul universitar, introducând obligativitatea unui curs de filozofie pentru toate facultățile.

Știrea a fost comentată de presă, unii afirmând că inovația nu va putea fi decât folositoare, alții făcând glume, cum e obiceiul la noi, și spunând că reforma s'ar datoră numai faptului că titularul dela instrucție e profesor de filozofie.

Cine urmărește însă mai deaproape mentalitatea și felul de comportare al tinerimii, nu se va fi oprit o singură dată asupra fenomenului ce-l putem constata cu toții: soliditatea gândirii în descreștere la foarte mulți dintre cei trecuți dela războiu prin universități, și e destul de remarcabilă lipsa de cunoștinși generale în legătură cu istoria și evoluția gândirii omenești.

Lipsuri acestea cari lasă nu numai o mare lacună în cultura generală a tinerilor intelectuali, dar fac să se resimtă în însăși atitudinea pe care o iau în fața vieții. Și nu mai încapе îndoielă, că dacă mulți oameni se pot feriți în viață fără o temeinică cunoștință filozofică, aceia dintre intelectuali cari au în primul rând menirea să facă educația generațiilor tinere, trebuie să cunoască drumul cugetării omenești în decursul veacurilor.

O muncă și o activitate care intră în categoria celor legate de ideal, nu se poate concepe nici menține statornic și folositor pentru alții, dacă dascălul, de orice specialitate ar fi, nu are el însuși o concepție asupra lumii și vieții, și mai ales dacă nu l-a reușit să simtă adierile vieții înalt spirituale, așa cum se pot întâlni în studiul aprofundat al gândirii omenești.

Despre superioritatea și sufletul spiritului nostru nu ne putem da seama decât atunci când luăm contact cu înălțimea semenilor noștri, a gândirii lor, a puterii lor sufletești. Atunci se trezesc și în noi

forțele ascunse, puterile care dormitează, făcându-ne să înțelegem prețul adevărat al lumi și vieții, și dându-ne posibilitatea să-l propovăduim și altora

O muncă pusă în slujba de luminare a altora nu va fi niciodată cu puțință fără prețuirea îndeajuns a bunurilor spirituale, a superiorității lor față de cele materiale.

* * *

Disciplina filozofiei, știința ei, erau odată, și nu de mult, puncte de atracție care înlădeau la o parte manualul de școală al elevului de liceu din clasele superioare și-i puneau înainte tratatele marilor gânditori. Intr'adevăr adolescența multora n'a fost hrănită numai de creațiile literaturii și istoriei, ci și de sistemele de gândire, așa cum au fost elaborate prin veacuri de marii filozofi. Înainte de războiu între liceenii claselor superioare se puteau auzi adeseori discuții înfocate, asupra sistemelor filozofice. Se citea mai mult, mai cu sete, în toate demeniile, și dacă programul oficial nu era decât o inițiere, lectura particulară venia în ajutor nu numai în domeniile științifice din care aveai de susținut un examen.

Nu se poate contesta că după războiu se citește neasemănat mai puțin, și de către elevii de liceu și de către studenții universitari.

În deosebi lectura filozofică nu mai e la ordinea zile în pragul unui veac utilitarist început de o generație care trebuie să lupte cumplit cu creierea mijloacelor de existență materială.

Cari dintre absolvenții facultăților noastre se pot lăuda că, și fără cursuri speciale la universitate, au reușit să pătrundă, sau să cunoască cel puțin sistemele principiale ale gândirii omenești?

Nu numai cărțile nu mai sunt așa de ușor la îndemână ca altădată; nu numai greutățile existenței îl fac pe student să nu mai poată învăța decât strictul necesar pentru examen! Se mai adaugă faptul că toate ramurile științii universitare

sunt așa de evaluate, sunt atâtea lucruri noi în toate domeniile, încât studentul, chiar când ar avea aplicare, cu greu mai răzbește să citească și o lucrare în afară de specialitatea lui.

Între astfel de împrejurări, și la începutul unui veac de preocupări atât de pronunțat materialiste și utilitariste, desigur că e bine să se ajute, chiar pe căi artificiale, puterea și disciplina gândirii. Dacă nime nu mai are vreme, în veacul vitezei să se gândească, să mediteze o carte citită pe 'ndelete, o lucrare în măsura să-i dea o disciplină a gândirii, nu pot fi fără folos cursurile obligatorii de filozofie, unde li se va da de-a gata materialul care altfel e nevoie de căutat în lungi citanii.

Fără o disciplină a gândirii, nu poate fi nici una a sentimentului, nici a faptei, și cutezăm să spunem, nici o adevărată nobleță a vieții. Ori câte cunoștințe de carieră practice va avea cineva, motorul principal al activității, al atitudinilor sale va fi tot concepția intelectuală față de lume și viață, și atitudinea morală impusă de aceasta concepție.

În realizările pe cari viața le așteaptă dela cei numiți adevărați intelectuali, și cari au în primul rând să fiină aprinsă făclia unei vieți omenești superioară prin nobleță, prin altruism și iubire, vei putea face prea puțin, dacă nu ți-ai luat nici odată seama că tu și semenii tăi sunteți într'adevăr viețuitoare ridicate cu mult de-asupra realităților materiei, că gândul tău poate atinge înălțimea cerului, cum l-au atins atâtea mari gânditori și pătrunzători ai vieții.

Omul-oficiu, ori omul-mașină, chiar cea mai perfectă, nu poate fi un element de înaltă civilizație, de propășire omenească dacă nu știe aprecia îndeajuns lumea gândirii și a sentimentului superior omenească, așa cum îl regulează noblețea gândirii.

Iată pentru ce o familiarizare a elementului tinăr cu filozofia ar putea da mult ajutor nizuințelor spre bine ca și a celor spre cultură reală.

HOMO

— Urmare —

de MUNTEANU-MIO

— Cetățeni, le-am zis celor adunați, port de ani de zile pecetea rușinii, semnul celor scoși din rândul oamenilor, pentru-că am vrut să-mi scap cetatea de cel mai fioros dintre asasini. Azi e mort tiranul, răsplata suferinței mele să fie rostirea judecății, că sunt reprimiți într'acei, pentru cari m'am jertfit.

Vre-o căți-va mă aprobară și cereau judecată grabnică, dar cei mai mulți își ridicară vocile pentru a veni o altă dată înaintea lor.

— Se hotărăște asupra sorții unui neam. Soarta unuia nu poate fi pusă în cumpăna judecății, înaintea celor mulți. Un glas răsleț nu va putea acoperi tumultul vocilor unui popor.

„De altă dată cetățene! Când sângeră o rană de pumnal, nu vom leui pe cea născută dintr'o înțepătură de țânțar. Îți vom șterge semnul rușinii, când puroiul griilor ne va lăsa. De altă dată, cetățene!”

Așa vorbiră cei mulți și apoi începură alt sfat.

Eu am rămas fără glas. Judecata lor o știam înainte de a o cere și totuși am crezut pentru o clipă că poate fi alta.

Inconjurat de o ceată de copii, coboram treptele pieții. Mă rezămai pe ultimul, obosit nu de trup ci de suflet. Simțeam că mi se împetresc membrele. Se dărâmasă în lăuntru meu și ultima speranță. Trupul murea după suflet. Cugețam fără să pot desluși o cărare în puvoial gândurilor. Eul își pierdea ființa în mijlocul acestor gânduri nestăpânite. Îmi păream un strein; iar prăbușirea în afară de mine. Și apoi iarăși îmi dădeam seamă că sufletul meu se prăbușește. Fiecare gând viu se schimbă într'un eu, eram eu în mii de oglinzi și voiam s'adun, să'nchid în mine pe toți acești eu. Nu știam pentru-ce fug de mine, pentru-ce vor să mă părăsească, simțeam doar dorința de a-i avea pe toți din nou în mine, căci altcum mă prăbușeam. Îmi păream o clădire, din care încep să sară pietrele temeliei, și cercam să le adun pe cele surpate, să le reșez de unde au căzut, căci mă acopereau ruinele. Mi se părea că visez, deși eram

DOUĂ PASĂRI

*La fereastra din grădină, pe o ramură de crin
Când s'așterne umbra nopții două paseri albe vin.*

*Una cântă dulce cântec despre pribegia lor
Și își scaldă 'n colb de aur marginile-ariilor.*

*Ceealaltă vede luna cum s'aprinde 'n slăvi de foc
Și sorbind miresme calde ține-un trandafir în cioc.*

*Intr'o zi dușmani sălbatici spart-au cuibul lor cu pui,
Și de-atuncea plâng într'una, dar nu-i pasă nimănu.*

*Astăzi când coboară toamna s'a uscat și bietul crin,
La fereastra din grădină pasările nu mai vin.*

*Cine știe 'n care parte zboară 'n lume, fără rost,
Desputate de iubire și de sfântul adăpost.*

IUSTIN ILIEȘIU

treaz. Voiam să mă trezesc din realitate. Era totul la lumina zilei și totul îmi părea fantastic ca și în visuri. Astfel e nebunia. Și simt că nebunia mi se strecoară în creier. Pe o mie de spărturi pătrunde nebunia. Sunt singur și încerc să le opresc pe toate. Mă învârt îngrozit printre torentul gândurilor ce mă copleșesc și sper încă scăpare, pe când mă simt înecat.

Copii mi-aruncă cu pietre. Sângele mi se prelinge pe față și eu numai acum îi simt căldura. Blesmată existență. Sfârșească-se odată. Aceste vipere mici, acești noi homo, sunt tot atât de veninoși ca și cei cari i-au creat. Ce ar fi să strivesc capul câtorva dintre ei. Sunt pietre destule. Voi găsi pentru fiecare câte una.

Și am început să-le arunc cu pietre. S'au împrăștiat ca niște paseri speriate. Apoi s'au reîntors cu brațele încărcate de arme. Am început să ne batem. Un nebun și o droaie de copii. Căci sunt nebun de bună seamă.

Jocul acesta îmi plăcea chiar. Incepeam să-le ținesc cu atenție. Câtorva le spărsesem capul. Aceștia plecau țipând spre casă. Își aduceau răzbunători: părinți.

M'am văzut împrejmuit de sute de cetățeni. Eram un nebun, puteau să se desfete.

Mie-mi venea o poftă nebună să-i arunc și pe aceștia. Să sparg capul câtorva mai îndrăzneți. Și începul să arunc.

M'au legat apoi de mâini și au

început să se „sfătuiască.” E cel ce a cerut mântuire astăzi — mă recunoscurea vre-o căți-va. „Poate l'a înebunit asprimea judecății. Să-l legăm aici în piața până vom aduce altă judecată.”

S'au împrăștiat, lăsându-mă din nou singur cu copii. Acum eram legat; iar micile vipere puteau să se răsbune. Vre-o căți-va dintre ei, pe cari îi rânisem, propuseră să-mi scoată ochii. Dar se temeau să s'apropie. Atunci începură să mă lovească de departe. Priveam neputincios la acești mici caii, ce-mi pregateau moarte. Sângele îmi țâșnea din zeci de rani. Mă durea să țip și tăceam. Și apoi odată simții că totul mi-a trecut. Ranile îmi sângerău fără să mă doara. Ameții.

O femeie, sclavă după înfașare, mă privea cu milă. Era unară și frumoasă. Poate patria ei era Orientul. N'avea nimic din mândria romanelor. Era blândă și visătoare. Îmi pipăia ranile și mă întreba dacă mă dor. Voiam să-i răspund, să-i mulțumesc și nu puteam. Și apoi iarăși am căzut în leșiu.

Mântuitoarea mea era pusă de stăpân într'un sat lângă Roma, supraviețuitoare a sclavilor. Era favorita stăpânului și stăpâna a sclavilor. Venise la Roma s'asculte poruncile stăpânului. Mă gâsi și făcându-i-se mila de mine, m'a adus aici.

Îmi este dat oare să-mi odihnesc câte-va clipe suferințele sau vor începe din nou?

Biestemul răilor e ca și apa unui

râu. Curge fără întrerupere. Sufărințele mele trebuiau să reînceapă.

Unul dintre sclavi, iubea pe cea, care mi-a fost mântuitoarea. Temându-se să nu prindă dragoste de mine, veni la ea și mă ceru. Eram scos de sub lege; iar pentru cel ce îmi lua apărarea se scria acelaș pedeapsă.

Mântuitoarea mea ezită. Când veniră apoi și ceilalți sclavi, își înăbuși plânsul și mă dădu lor.

Sufletele de sclavi! Cea mai hidoasă grimasă a omului. Cu semnul ce vi l'a ars pe braț va înegrit și sufletul. Un nume, a fost de ajuns să vă facă din buni răi, din demni nemernici. Voi nu vă mai sfiiți să pătați numele de om. Răcnetul ce-l sloboziți pe gâtleej, numai încercați să-l acoperiți cu rușinea omului. V'a făcut animale, dați frâu liber firii voastre sălbatice. Eu sunt și mai prejos decât voi. Eu numai am zei, cărora aș putea să le semen și astfel dejosindu-l să le atrag mânia. Eu pot să urlu și să blestem. Mă pot linguși și chiar săruta praful urmelor voastre. Sunt doar un ce, care vrea să trăiască, fără să-și știe rostul. Lăsați-mă să plec sau striviți-mă dintr'odată, dar nu mai prelungiți îndoiala chinului.

Și sclavii hohoteau. Un nebun dacă ar vorbi pietrelor și ele ar hohoti.

Doză zile m'au ținut spânzurat de o creangă și'n toată această vreme m'au chinuit mai mult cu batjocurile lor decât prin lovituri.

Acești sclavi mi-au stins ultima licărire a sufletului. Disprețuit printre oameni, păstram încă în mine rușinea, care te face să îți ascunzi nemernicia. Această rușine te învață că ești încă om și ai suflet. Hulele lor neconținute m'au silit apoi să mă dejosesc și să-mi port cu nepăsare noroiul pe față.

Acum acești sclavi au întinat prin batjocurile lor și ultima lună albă din mine. Simt că sunt numai tină. Nimic din mine nu mai e curat. Nimic nu mai pot iubi din mine.

Mi-au pângărit trupul și m'au alungat și ei. Mi-e silă de mine. Mi-e silă să-mi împreun mâinile, spre a nu le murdări și doar tină sunt amândouă. Și fața îmi e tină și corpul îmi e tină.

Am fost om și am devenit asemenea unei mocirle. Omul n'are bun în el decât poleiala. Omul e o statuă din tină, acoperită cu foi de aur. Desfaci foile și atingi tina. Nu-i luați demnitatea, căci numai pe aceasta o are, încolo e numai nevoi. Și cine

te poate întina, precum te întină omul.

Animalele cresc în aceeași mociră cu noi și contactul lor nu te dejoseste. De ce atingerea omului e atât de dejositoare?!

Un cetățean m'a chemat în sfatul poporului. Vor să-mi ridice rușinea purtată atâta vreme. Vor să mă acopere cu alte frunze de aur, fie acestea și false. La ce-mi folosește această târzie scăpare. M'am văzut atât de gol, încât voi vedea și prin aur, tina. Voi primi ertarea lor într'un singur scop. Să pot muri demn. Mă voi crede pentru un moment iarăși liber și curat și în acea clipă mă voi străpunge.

Homo! Om! Un nume pe care îl voi urî chiar dincolo, în împărăția umbrelor. Nu știu cine stăpânește cealaltă lume. Nu știu durerile ce-i stăpânesc pe cei morți, dar binecuvântată fie moartea, căci îmi va închide poarta acestei lumi.

Homo. Învățasem să te cinstesc. Îți admiram statura mândră, brațul

neșovăitor, ochiul neclintit și neîspăimântat Te vedeam cinstit, mărinimos, bucurându-te cu cei ce se bucurau și întristându-te cu cei ce plângeau. Te-am văzut încovoiat fără ura sub biciul ce te lovea și mi-a fost milă. Am încercat s'abat loviturile. Am fost aspru pedepsit.

La început am răs auzind înțelesul sentinței: „Te dau pradă celui mai fioros animal: omului“, îmi zise tiranul. I-am răspuns liniștit: „Omul e bun și demn. Dacă marea e tulburată la suprafață în adâncuri e bună și liniștită. Vânturile nu pot scormoni afunzimile. Brutalitatea celui ce lovește nu poate copleși firea bună din om. Pedeapsa ta nu mă îspăimântă, căci nimeni nu va ridica braț asupra mea.“

Tiranul hohoti sălbatic: „Mulțimea e cea mai blestemată dintre fiare. Ea nu poate fi stăpânită decât cu lovituri de biciu. Mulțimea îți pare bună, căci e îmblânzită de stăpân.

Tigrul îmblânzit e laș, iar nu bun. Mulțimea e asemenea tigrului.“

Am crezut în tine om. Cât de ascunsă în umbra amintirii mi se pare această credință. Azi te urăsc. Azi mă urăsc și pe mine, pentru că îți sunt semen.

Sunt în Pădurea Zeilor. Bătrânul filosof se pare că-i mort de abia o zi. Culoarea feții e încă vie. Am venit prea târziu părinte. O dacă și-ași mai fi putut auzi odată sfaturile pline de înțelepciune. Celor ce mor le e sete de mângăere. Voi răsfoi pe mâini tremurânde aceste papirusuri, gândurile tale:

— O mamă având doi gemeni, chemă la sine pe toți acei cari cunosc taina lucrurilor: auspici, auguri și haruspexi, pentru a cunoaște soarta fiilor ei. Și toți aceștia prociră unuia o viață plină de chinuri și nenorociri, iar ăluilalt desfătare și fericire.

Când gemenii aveau doisprezece ani și începeau să priceapă înțelesul vieții, mama îi chemă la sine și culcând în brațe capul celui cărui i se procirise nenorocire, începuse-i arate viața ce-l așteaptă, dar nu cea prociră, ci una plină de fericire și minune. Trei zile îi descrie o viață, cum numai visurile unei mame iubitoare știe s'o dorească. Trei zile îi desfătă sufletul copilului cu cele mai alese întâmplări, a căror erou era el și a căror învingător el era întotdeauna. Îi înșiră toate poveștile fermecate auzite vre-odată, toată comoara frumoaselor mituri cu Zeii, a căror stăpun era el și învingător întotdeauna el. A treia zi apoi îi dădu să bea dintr'o otravă, ce-l ucise dintr'odată.

Iar cel cărui i se promise o viață plină în desfătări crescute mare și soarta i-se împlinise. Deveni puternic și bogat, cinstit de cei aleși și temut de cei stăpâniți.

Mama sa veni la dânsul și-l întrebă dacă-l fericit; iar el îi răspunse: „Nu sunt de loc fericit ci aș fi vrut să fiu eu în locul fratelui meu. Lui i-ai creat o viață ușoară ca un vis și plină de fericire. El avuse într'o clipă tot cea-ce viața îi poate da omului, fără ca în schimb să-i fi cerut ceva. Pe mine orice plăcere mă costă mare de dureri. Prețul fericirii întrece întotdeauna fericirea. Viața ne îmbie daruri, dar prețul ni-l ascunde și numai după ce le-am primit, ne vedem jefuiți ca de un cămătar. Toate ne par frumoase și

ușor de câștigat, până-ce le avem. Viața nu-i frumoasă decât visată. Viața nu-i frumoasă decât ca o poveste ascultată dintr'o gură bine-cuvântată*.

Aceasta istorioară e acea a zădărniciilor tuturor lucrurilor.

Odată am avut un vis ciudat. Se făcea că găsisem o comoară și ridicam cu lăcomie aurul dintr'ansa. Dar apoi îmi adusei aminte că nu e decât un vis și că trezindu-mă nu voi mai găsi nimic din tot ce am adunat. Am aruncat atunci de la mine aurul.

Acest vis m'a învățat, dar prea târziu, că și în viață fericirea e un vis. Alergi după ea neîncetat și când crezi că ai găsit-o, te trezești că

n'ai nimic în pumnii strânși cu lăcomie

Sfaturile tale ascund cea mai aleasă înțelepciune, dar cine le va înțelege. Ți le-am auzit odată și mi-au părut frumoase, fără să le înțeleg. Azi le pătrund rostul, căci totul m'a înșelat în viață.

Mâine voi auzi rostindu-se sentința poporului și în acea clipă voi trece pragul morții

Sentința, care-l readucea între oameni n'a fost rostită niciodată. A trebuit să plară, poate de mâna omului, care-l făcuse să sufere într'atât și pe care îl ura fără pace pentru aceste suferințe.

(Sfârșit)

SĂPTĂMÂNA UNUI SMINTIT*)

de: DELAVARONA

20 Iulie 192... Auzii că azi e luni. Dacă este într'adevăr luni — și desigur, luni trebuie să fie, deoarece mi'a spus un om cu mintea 'ntreagă — apoi tare prost începui săptămâna. Dealtfel, nu mă minunez, nici nu mă'ngrozeșc. Eu pe toate le-am început prost. Și mă'ntreb: „dacă însăși viața am început-o prost, e cu puțință ca vreuna din zilele ce se 'nșiră pe firul ei să fie altfel“?!

Cineva dintre dv. care nu găsește nimic mai bun de făcut, mă va 'ntreba poate: „de unde știi d-ta c' ai început prost viața“?!

Să vă povestesc ce mi-a spus o femeie, care-a fost martoră la intrarea mea pe poarta vieții.

Cl-că 'n ziua nașterii, am protestat așa de cumplit, încât, un frate mai mare al meu care se strecurase lângă pat, socotind c' am întrecut măsura, găsi de cuviință să-mi înnăbușe țipetele cu o pernă pe care mi-o aruncă în față. Atunci am tăcut! Dar am tăcut așa de mult și bine, încât puțin a lipsit să nu mai scot nicicând vreun scâncet! N'a fost așa, firește. După ce mă desmeticii, țipai două zile 'n șir, sbătându-mă ca o broască 'n gura șarpeului. Atunci am fost dus la biserică și botezat, pentruca cel puțin — spuneau ai casei — să purced în necunoscut cu un nume. La ce mi-ar fi folosit numele în cazul u-

nei călătorii — fie ea cât de lungă și oricâte puncte de trecere va fi având, — nu pot ști. Destul că fui luat pe sus, și dus în casa Domnului.

(Dar și aici o 'ncepui prost! Să nu socotiți că m'am născut revoluționar. Dimpotrivă, sunt omul cel mai pașnic atâta timp cât nu mă scoate cineva din sărite. Și preotul care m'a botezat, se vede că nu s'a 'ndurat să mă cruțe! M'a ridicat deasupra cazanului cu apă, strângându-mă ca 'ntr'un clește. Eu începui a mă sbate ca să scap din prinsoare, și tocmai când preotul bolborosea: „botează-se robul lui Dum...“ lunecai în apă țipând! Dar mă pescuiră și ceremonia se săvârși...)

Precum vedeți, n'am niciun motiv să mă plâng c'am început prost săptămâna. Ba, socotind cât de prost am început unele din cele trecute, aș putea chiar să mă bucur. Căci, la urma urmelor, e mare lucru să te viziteze un creditor neînduplecat odată cu zorile. Faptul e oarecum plictisitor la 'nceput, dar cu timpul devine pur și simplu obișnuit.

N'am ceasornic. Niciodată n'am purtat astfel de unealtă. Mă trezesc odată cu soarele și mă culc atunci când socotesc eu c'a trecut miezul nopții. Așadar, nu știu exact ora la care creditorul meu îmi bătă 'n ușă. Intră. Eu eram întins pe pat (ca omul la casa lui) și fumam ultima țigare gândindu-mă... ce cre-

deți? tocmai la el. Da, domnilor, mă gândeam tocmai la el!

— Domnule — încep fără să-l privesc — iartă-mă dacă te primesc astfel, dar omul în casă la el face cum pofteste. (Aci mi-adusei aminte că n'am plătit chiria de două luni!) Știi bine că sunt sărac (cuvântul nu-i plăcu) și original în felul meu. Îți place? ocupă loc; nu-ți place? călătorie bună: poți ieși pe unde-ai intrat fără a mai bate 'n ușă! — și continui să fumez tacticos și liniștit.

— Știu că ți-ar conveni! — vorbi el vrăjmaș, și se așeză pe scaun după ce și rezemă bastonul într'un ungher al odăii. Scoase apoi tabacherea și prinse a răsuci o țigare de om necăjit, uitându-se pieziș la mine. Nu se grăbea deloc.

— Și 'ndefinitiv, ce poftesti, domnule? — întrebai căscând.

— Să-mi plătești datoria! — răspunse el arțăgos, și mi-se păru că-și aruncă ochii la baston!

— Și dacă n'am? Da! și dacă n'am?!

Se răsuci pe scaun, trase odată din țigară, mângâie bastonul cu o privire plină de gânduri foarte lămurite pentru mine, apoi, mai mult țipând:

— Eu am avut când ți-am dat?!

Sării din pat așa cum mă aflam, și mă urcai pe sobă. Privii împrejur încruntat, apoi m'așezai turcește și văzându-mi chipul în oglindă (mărturisesc, eram foarte ceraghiș) începui a râde cu hohote. Mă coborîi jos, luai bastonul creditorului meu (un ciomag noduros de agent electoral) încălecai pe el și ocolii odăia de câteva ori chluind. După ce făcui această gimnastică originală, m'așezai pe birou, și privindu-mi creditorul, iarăși începui a râde. El se uita la mine cu ochii plini de spalmă. Măsură o cruce cât toate zilele, își scuipă 'n sân, și după aceea trăgându-se lângă ușă:

— Ce ai domnule, ești nebun?!

Socotii că e momentul să prind taurul de coarne:

— He, he, altădată fac și mai frumos! la te uită!

Mă lăsai binișor în mâni și după multe efortări îmi stabilii echilibrul, apoi cu mișcări nesigure, pornii către celălalt capăt al odăii cu picioarele 'n sus. Când revenii cu picioarele în locul mâinilor... creditorul meu dispăruse...

Marți, 21 Iulie 192.. Azi nu fusei la serviciu. La urma urmelor, e plictisitor al dracului să stai șapte ore pe zi cu nasul în dosare. Nu-i vorbă,

*) Din volumul cu acelaș nume ce stă s'apară.

multă ispravă nu fac. Șeful e de aceeaș părere, dar nu-mi spune. Ce stupid e șeful meu! Dar nici eu nu i-o spun, căci n'am deloc poftă să-mi ceară desțituirea.

Lucrez într'un birou cu doi sași tot atât de stupizi, dar interesanți. Unul, registratorul e pururea amețit. Bea de stinge. Bea și tace. Curios e faptul, că niciodată nu face scandal. La serviciu vine cu o regularitate ce te scoate din sărite, — când vine, bine înțeles. Lucrează toată ziua și nu vorbește decât atunci când e întrebat. În schimb, cu hârțile vorbește neconținut. S'aude boscorodind acolo 'n colțul lui, ca o cărturăreasă. Uneori se poticnește. Cum începe cheful, cum nu, destul că nu se prezintă la serviciu cu zilele. Țigări n'are niciodată. Și nici tutun. Cere dela mine, și-i dau, — când am, când nu, răbdăm împreună și filozofăm.

Celălalt, șeful de birou... a! ăsta e teribil! E tot sas. (Mai spusei odată, paremi-se). Pururea râde. Râde, râde, ca mutul la icoană. Râde și vorbește de-și sparge urechile. Nu-l pot suferi. Oamenii prea veseli nu mi-au plăcut niciodată. Par din cale afară stupizi și idioti. La dracu! Râzi dar râzi cu socoteală, râzi atunci când trebuie să râzi. Uite și eu râd — că toată lumea râde — dar râd numai când am pricină. Uneori, râd așa, din bun senin, dar numai atunci când mă aflu singur. Și când bag de seamă c'am râs fără pricină... ei bine, ce socotiți? Râd iarăș! Dar acum am un motiv: râd de prostia mea!...

Mercuri, 22 Iulie 192... Astăzi făcu-i socoteala datorțiilor!...

Joi, 23 Iulie 192... După amiază mă întâlnii cu o domnișoară ce studiază dreptul. Era narmată cu svastica și insigna studenților creștini, înfipte'n bluză una lângă cealaltă deasupra inimii.

— De când aceste semne ale vitejiei drăguț-o? — întreba-i salutând-o.

Mă privi cu nesfârșită milă, și 'ngână: „hm!”

Ne cunoaștem cam de multșor, dar n'are poftă să stea de vorbă cu mine. Nu ne'ntelegem asupra drepturilor femeii. Dânsa țipă, bătându-se cu pumnii'n pept:

— Femeia va ajunge cât de curând să aibă aceleași drepturi ca și bărbatul.

Eu răspund liniștit:

— Fleacuri!

Ne perdem apoi în teorii și ne

despărțim dușmani pentru un timp nelimitat.

Azi e grozav de 'nfiarbântată. Mă privi o vreme cu doi ochi ca două țevi de revolver, încruntă sprâncenele, încreți fruntea, sbârci buzele într'un zâmbet grozav de disprețuitor și răcni amenințându-mă cu arătătorul dreptei:

— Da! sunt antisemită din convingere, nu ca dta!

Cu mare greu, îi pipăii pulsul: era normal.

— Ce-ai pățit astăzi, fetișo? Ai spart vreun geam? Dărămata-i firma dela dugheana vreunui evreu? Apoi, arătându-i inima:

— Fericit, foarte fericit aș fi, dacă și acolo ar fi ceva.

Mă privi cu'nflăcărare, și strigă:

— Să știi că estel!

Maică Precistă, Doamne, ce ții și cu emanciparea femeilor!...

Vineri, seara 24 Iulie 192... Iau masa la un restaurant de mâna doua. Proprietăreasă — o văduvă destul de bine conservată — are o fată de vreo 16 ani, în jurul căreia se'mbulzesc elevii mai răsăriți dela liceu. Căci fata e drăguță și foarte îngăduitoare. Bunăoară, astă seară când mergeam la masă, miranșul ochii pe fereastră în odaia ei... Poftim? Nu-i corect să te uiți prin ferestile oamenilor? Nu știu care dintre dv. nu s'a holbat cel puțin odată în viața lui la o fereastră în spatele căreia a bănuț că se petrec lucruri mai mult sau mai puțin vrednice de văzut. Și eu am bănuț așa ceva. Ș-am văzut lucruri dulci, foarte dulci. Am văzut anume cum domnișoara se'mpletise cu un elev de liceu și se sărutau de-și era mai mare dragul! Mărturisesc, simții un fior plăcut străbătându-mi trupul, iar inima svâcna amarnic. Grozav mi-ar fi plăcut să fiu în locul elevului de liceu!

Imi linsei buzele și trecui în restaurant.

Acu, un om la locul lui, s'ar fi oprit aci. Dar vezi, că eu nu sunt întreg. Cel puțin, așa spun gurile rele. Părerea mea însă, e alta, și vă rog să credeți că am dreptate. Va să zică, gurile rele afirmă că nu sunt întreg și prin urmare — mi lipsește ceva. Eu, dimpotrivă, socot că-mi prisosește ceva, de vreme ce am tot ceace au alții și ceace n'au ei.

Dar să vă povestesc urmarea.

Tocmai isprăvisem de mâncat, și aprindeam o țigară, când domnișoara își petrecea iubitul. Era roșie ca un ou de paște și ochii-i străluceau ca doi licurici. El zâmbea așa cum zâmbesc îndrăgostiți: părea că-i toată lumea a lui! Când domnișoara se'ntoarse, mă găsi în odaia ei lungit pe divan. A vrut să zică ceva, dar eu mă ridicai, și până să prindă de veste, îi sigilai obrazul cu un sărut scurt și apăsător.

— Ce faci domnule?! — 'ngâna ea buimăcătă.

— Ce-am făcut, vrei să zici!

— Nu ți-e rușine?

— Nu te supăra, drăguțo! Am vrut să știu dacă obrazul d-tale este așa de dulce încât să-l sugă buzele tânărului care ieși acuma ca o lipitoare. Altădată să potrivești mai bine perdeaua la fereastră, căci faci poftă trecătorilor!

Pironi privirile'n pământ, se roși puțin cum îi stă bine unei fete mari, apoi mă ruga să n'o spun la mamă-sa. Eu ieșii fluerând.

Și gândeam: „unele femei, sunt cași icoanele așezate în tinda bisericii: le sărută și credincioși, și necredincioși!”

Sâmbătă, 25 Iulie 192... Uite: să mă pice cu smoolă cineva, și nu mi-aș reaminti limpede cum s'au petrecut lucrurile. Atâta știu doar: azi dimineață pela orele nouă, intrai în birou cu pălăria pe-o sprinceană, fluerând un marș funebru. Trecul pe lângă masa registratorului, luai o linie, și'ncepui a bate tactul în dulapul cu archiva: tam, tam, tam! tam, tam, tam! Șefului de birou îi tremurau ochelarii pe vârful nasului. Registratorul, amețit bine de tot, blojdise ochii la mine și râdea prostește. Într'un colț al biroului, servitorul, un român volnic și cu frica lui Dumnezeu, măsura de zor la cruce bălbâind rugăciuni. Arunca linia jos, făcui palma dreaptă pâlnie, și potrivind-o pe buze, pornii a da ocol biroului: „tam-ta-ra-ram-tam-tam!...”, Registratorul râdea să moară și bătea'n

palme tactul, iar șeful de birou și servitorul, se strecurară binișor pe ușă. Unul șopti: „știam eu bine c'are s'ajungă acil“. Atunci mă străfulgeră un gând: „oare, nu sunt eu într'adevăr nebun?“ Tam-ta-ra-ram-tam-tam!... și măsuram la pași răspicați, cu capul sus, privirea 'naintea, ca un recrut la paradă. „la să fac puțină militarie“ — 'mi spussei. Și deodată răcnii din adâncul bojogilor: „drepti!“ Registratorul sări ca ars și rămase într'o poziție de „drepti“ desăvârșită. Părea că-i zidit acolo în mijlocul biroului. Ii făcui o inspecția sumară, crunt și grav, examinai „terenul“, și punând mâinile'n șolduri, răcnii: „la dreapta!“ Se execută scurt și energic. „La stânga'mprejur! Direcția ușa, pas de defilare 'nalntee...arș!“ Și unde pornirăm amândoi sdupăind de se cutremura din temelii clădirea. Pe coridor, întreg personalul (nu lipsea nici șeful!) se uita la noi, gata s'o ia la picior. Atunci comandai: „pentru onor, capul la stân-gal!“ Ostașul meu întoarse cu atâta energie capul în direcția comandată, încât toți ceilalți o luară la sănătoasa. Servitorul doar mai avu vreme să rostască tremurător: „Doamne izbăvește-ii!“

Ne trezirăm în stradă, unul la trei pași în urma celuilalt. Registratorul intră în crișma de peste drum, iar eu mă'ndepărtai spre casă...

Duminică, 26 Iulie 192... Am spus — paremi-se, — că mă trezesc odată cu soarele. Azi, fiindcă e a șaptea zi, mă hotărîi să nu părăsesc patul decât la orele 9. Ți-ai găsit! Proprietăreasa mea...

Dar să v-o prezint.

Este o săsoaică naltă și mlădi-oasă ca o cravașe englezească. N'am văzut o frumuseță desăvârșită, — dar urîțenia perfectă, în toată goliciunea ei, este reprezentată de proprietăreasa mea. Imaginați-vă un trup înalt și caraghios de subțire, purtând un cap extraordinar de mare acoperit cu o clae de păr lăptos a cărei culoare e greu de stabilit. Fața ei, desgustător de sbârcită, oferă privirii următoarele podoabe: un nas colosal, svârlit deasupra unei perechi de buze ce par o fi 'ntoarse pe dos. La extremitatea de sus a nasului, de ambele părți, două borte străjuite de câteva fire de păr — simbol al genelor și sprincenelor — adăpostesc o pereche de ochi de un albastru spălăcit, neexpresivi, tiviți parcă de

MÂINI ALBE!...

Laurel Lecca

*Mâini albe, mâini de lapte,
Pe clape de sidef,
Alunecați ușoare. Din murmure, din șoapte
Brodați ca pe gherghef
Acei fiori de vraje, ce sufletul îmbată,
Mâini albe, mâini de lapte
Sublime mâini de fată.*

*Alunecați ușoare, pe clape argintate
Și dați cuvânt tăcerii misterul să și-l spună...
In note crenelate,
Cromatică vâpae — al dorurilor vaer —
Din valul cel sălbatec în crâncenă furtună
Torceți-o ca un caer.*

*Turnați, turnați nădejde în cruda desperare
Și amușiți cu slova cea gureșe — tăcerea
Sublime mâini de fată, alunecați ușoare;
In inspirarea voastră mi-e toată mângâierea.*

M. G. SAMARINEANU

marginea sgăită a pleoapelor, impunse ici-colo cu fire de păr. Graiul ei, este asemănător cântecului unei orge hodorogită într'o biserică pustie. Când vorbește, arată 2—3 dinți galbeni, înfiptiți în gingiile roșii, iar pe buza inferioară se preling alene dăre de bale...

Are 72 de ani, și e... domni-domnișoară!...

Va să zică, hotărîi azi dimineață, să mă scol boerește. Câteva ciocănituri repezi în ușă, mă convinseră însă că n'am acest privilegiu într'o locuință neplătită de luni de zile.

Răcnii:

— Bagă-te!

Observai nasul proprietăresii mele cum apare încet tocmai lângă pragul de sus al ușii întredeschisă, apoi câteva lațe de păr, și, însfârșit, deschizând complect ușa, se proțăpă în prag, punând mâinile'n șolduri:

— Morgen!

— He! că de mult nu ți-am văzut cinstita față! — și aprinzând o țigare, îi arătai scaunul. Dar ea nu venise în vizită.

— Când plătește chiria?!

— Cine?! — făcui eu cu naivitate.

— Cum cine?! — dumneata.

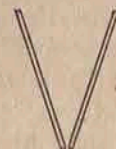
M'apucați să'nsir un discurs, dar începui prost!

— Să știi, că eu dau la judecată.

— O să-mi lei cureaua dela amnar! — și mă'ntorsei cu fața la perete.

— La d-ta nu rușine?!

Cu o mișcare a piciorului, svârlii plapoma depe mine, mă coborîi din pat, și 'ncepui a-mi face toaleta cași când ași fi fost singur în odale. Auzii un „Verfluchter“ — sau cam așa ceva — precedat de un „pfui!“, apoi o isbitură teribilă a ușei — și „domnișoara“ se mistui în coridor boborosind la 'njurături în limba ei. Și aceste boboroseli aduceau minunat cu sgomotul produs de o butie goală rostogolită într'o prăpastie...

ATACUL SATULUI REVOLTAT

de OCTAVIAN VOROBCHIEVICI

Un trib poposit pentru noapte, pe povârnișul unui plai. În lungul cercului de apărare din jurul carilor, mișcau ici colo umbrele sălbaticilor, jumătate oameni, jumătate fiare. Se ridicau, făceau câțiva pași în dreapta, sau în stânga și iarăși se trânteau pe pământul umed. Câteodată s'auzeau mârâituri răgușite. Se sileau să vorbească în șoapte. La mijloc erau îngrămădite căruțele. Femeile și copiii celor de pe linia de luptă, nu se vedeau. Dormeau desigur în pae. Cail mâncau, legați. Lanțurile căpeștelor sunau frecându-se de oiști. Șefii se plimbau încet, sfredelind întunerecul viclean. Nu departe, risipite peste câmp, erau cadavrele vrășmașilor uciși. Cerul era acoperit de nouri. Poate că oamenii erau îmbrăcați în piei de animale, poate că erau pe jumătate goi. Minte lor era greoaie ca mintea unor oameni oboșiți de neodihnă. Ceva de groapă, de sălbătăcia pădurilor, trăia în creierii ascunși sub frunțile ce trebuiau să fie înguste, pârtoase și țesite către spate.

Numai când cerul în preajma zorilor începu să se lumineze și trupurile să se lămurească dintre mărăcini, ochiul prinse să deosebească arătarea nocturnă. Nu era un trib. Măinile nu încheștau între degete arcuri și sulți. Trupurile nu erau acoperite cu piei pârtoase de animale. Erău oameni de astăzi. Erău ostași. Erău servii cel mai supuși ai civilizației moderne. Erău proprii mei soldați. Iar eu, șeful lor, nu purtam în coamă pene strălucitoare. Ochii mei nu aruncau fulgere de ură din besna inimii. Ghiarele nu strângeau prăselele cuștului care păstra încă până în gardă roșul sângelui vrășmaș. Nu. Steteam rezemat de dricul unei căruțe. Priveam trist înaintea mea în tăcerea adâncă din întinsul câmpiei. Aveam ochii umezi de suferință. Știam că trebuia să arunc gloanțe, în piepturile în cari ași fi vrut să pătrundă cuvintele mele calde. În piepturile unde-ar fi trebuit să fie rădăcinile învățăturilor apostolilor iubitori și miloși, cari de mult înaintea armatei trebuiau să aducă sămânța roditoare.

Mi-eră frig. Două nopți nedormite îmi îngreunau pleoapele și-mi învălulau gândurile în ceață. Obo-

seala mă făcea nepăsător de tot ce mi s'ar fi întâmplat. Mă uitai la ceas. Curând trebuia să se lumineze. Și când clipele acelea de raflune aburoasă, un singur gând persistă tare, ca un felinar în întuneric. În zori trebuia să mă găsesc la apusul satului a cărui populație se ridicase cu arme împotriva stăpânirii și să-l atac împreună cu alte trupe, cari veneau din alte părți.

Mă scuturai. Făcui câțipa pași. Apoi poruncii căruțașilor să înhame. Chemai comandanți de plutoane și ordonai imbarcarea. Trupa se strânse greoaie, amorțită de frig și nedor-

mită. Oamenii se suiră în căruțe. Trimisei un pluton înainte, ca să ferească grosul de vr'o surpriză.

Porumburile înalte și uscate foșneau tainic. Nu vorbeă nimeni. S'auză numai scârțâitul osiilor și pocniturile bicelor. Cerul se spală de nori și se lumina. Departe, albind în zare, se lămurea turnul bisericii din satul pe care trebuia să-l atacăm.

Compania puse piciorul pe pământ. O desfășurai pe câteva linii largi și pornirăm cu băgare de seamă înainte. La început păseam iscoditori, cu spinările încovoiate, gata să deschidem focul la cea dintâi mișcare neobișnuită. Incetul cu incetul însă, ne obișnuirăm cu foșnelul porumbului și cu umbrele înșelătoare. Mersul ni se făcu mai sigur și mai iute. Porumburile se terminară. Câmpul se întindea neted până în marpinea satului. Plutoanele înaintau vânătoarește. Nu vorbea nimeni. Satul părea un monstru uriaș tolănit pe câmpie și dormind fără să ia seama la ata-

curi. La nord învăluirea se terminase. Mă lăsați cu plutoanele mult spre sud. Un pârăiaș ne tăia drumul. Intrarăm în apă până la genunchi și trecurăm pe celalalt mal. Deodată din față, primiră focuri repezi, cadențate, de arme automate. Ne trântirăm la pământ. În niște tufișuri d'inaintea noastră, la câteva sute de pași, se zăreau scipirile flacărilor din țevile adverse. Gloanțele plesneau biciuitoare pe deasupra capetelor noastre, lovind ca niște sfârcuri de bice în crăcile pomilor. Frunzele forfecate cădeau fluturând. Focul dușman ne ținu câteva clipe lipiți de pământ. Strigai un ordin înapoi. Și imediat, ca o ușurare, mitralierele mele începură să ține tot mai multe, tot mai repede, spre locul unde bandții ne țineau calea. Dela primele lovituri, armele inamicului amuțiră. Pe dibuite, cu prudență, apoi mai îndrăzneți, continuarăm înaintea. În nordul satului s'auzeau împușcături dese. Părea o ploaie cu piatră pe un acoperiș de tablă. Apoi, pe neașteptate, solemn, sfidător, se auzi primul bubuit de tutun. Secția noastră de artilerie își începea treaba. Undeva, poate între case, poate între zidurile unei gospodării, poate în altarul bisericii sau între crucile cimitirului s'auzi grohăitul prelung al exploziei. Zgomotul acela rupt din fundul pământului, făcu liniște adâncă pe câmpul de luptă. Carușele infanteriei păreau vate ascuțite.

În sat oamenii fugeau zăpăciți în toate părțile. Vitele speriate se prăbușeau prin șanțuri. Păsările băteau din aripi pe sub toate gardurile. Artileria trăgea rar, ochind bine, de aproape, fără grije că i-se va răspunde, sigură de victimă și conștientă de puterea ei. Desfășurarea infanteriei se termină.

Chiar pe linia soldaților mei, era o mică fermă. O casuță clădită din vălătuci de pământ și acoperită cu olane. Ferestrele erau astupate de obloane rudimentare. Ușa era închisă. Pe o masă lungă, la soare se uscau struguri negri. Un câine sfios, cu spaima incremenită în ochi se lipise de ușa casei. Soldații din jurul meu ocoliseră de câteva ori gospodăria, căutând pe stăpân. Bătură în ușe. Nu răspunse nimeni. Unul isbuti să deschidă un oblon, apoi o fereastră. Se strecură înăuntru și deschise ușa. Intrai și eu. Era întâi un coridor cu o vatră în fund, apoi o odăiță. Un pat de scânduri, acoperit cu o scoarță

jărănească, un dulăpior cu strachine și ulcele, două mesufe și un colțar plin de licoane, în fața căruia veghea o candelă stinsă. Pe masă, un colac. Totul era curat și în ordine. Nimeni nu se ascundea în cuibul sărăcăcios, care mirosea a pământ ca o groapă. Eșii și ordonai să se închide totul.

După o noapte friguroasă, un soare cald desamorțea natura. Razele lui fierbinți îmi mângăeau ochii oboșiți. La câțiva pași de mine, soldații mâncau cu pâine strugurii ce-l pusesese gospodarul să se usuce. Erau veseli glumeau pe socoteala stăpânului absent. Imbrățișat de căldura dimineții de toamnă nu mă gândeam la nimic. Știam că trebuie să aștept ca artileria să termine bombardamentul și apoi să atac. Nimeni nu trăgea în noi. Se părea că răsvrățiții se risipiseră mai repede ca în alte sate. Mulțimea nevinovaților suferea și avea să sufere încă de pe urma lor. În revoluție, sacrificaiți sunt în primul rând naivii și nevinovații. Șefii scapă, sau sunt prea pușini fața de masa mare a celor ce au de suferit, așa că atunci când cad, sângele lor e o picătură într'un fluviu.

Artileria tăcu. Departe, din porumburi, s'auzi un semnal prelung de corn. Înaintarea. Corniștii unităților trecură mai departe semnalul. Dădui comanda de pornire. Lanțurile de trăgători se ridicară și cu baioneta la armă se îndreptară spre sat. În margine, dintr'un bordei eșii un bătrân speriat. Câțiva soldați se repeziră la el și smucindu-l de umeri

îl întrebau ceva. El făcea semne cu brațele că nu știa. Ostașii îl îmbrânciră și trecură înainte. În sat era larmă mare de câini, țipete de oameni și împușcături. Gloanțele fluerau în toate părțile. Cine trăgea? Ai noștri? Răsculații? Soldații săreau peste garduri, scoteau oameni din case și lovindu-i cu patul armelor îi îmbrâncea către uliți, unde patrulare speciale îi strângeau ca să fie apoi cercetați. Unii se opuneau să meargă. Alții se rugau în genunchi, jurând că erau nevinovați. Alții se încuiau în case, în beciuri sau se ascundeau în poduri ori glugi de porumb. Trebuia să se spargă ușile să se înfingă adânc baionetele în porumb sau stuf și să scotocească peste tot ca să fie găsiți. Mi-se părea că asistam la o vânatoare de oameni în triburile sălbatice.

În învălmășeală, o scenă de o clipă fulgeră pe martori. Când soldații năvăliră într-o curte, o femeie tânără, aproape înebunită, cu ochii roșii și eșii din orbite, îi întâmpină, urlând, în ușa casei, întinzând a apărare brațele înlături și schițând conturul unei cruci peste intrarea cuibului ei. Unul dintre soldați țipa la ea să-l lase trecerea, ca să vadă dacă nu se ascundea cineva înăuntru. Arma soldatului schiță o amenințare. Ochii femeii dilatară, mușchii feții se înegriră întinși peste măsură, părul zburliț îi căzu fluturând peste obraji. Se încleștase de ușe. Soldatul nu pierdu timpul și își descarcă pușca în pieptul ei. Când nurașul de fum se risipi, femeia se prăvăli moale, cu capul înainte, cu gura

căscată, cu ochi acoperiți de ceață, cu brațele căzute. Trupul ei cu hainele răvășite, acoperi scara de lemn, în timp ce o suviță de sânge se prelungea pe o scândură, picurând apoi pe pământ.

Ușa pe care o păzise se deschise, lăsând să năvălească pe prispă o fetiță de câțiva ani. Fără să privească la străinii ce umpleau curtea se aruncă peste trupul moartei țipând cu vocea ei curată numele cel mai scump: mamă!.. mamă!..

În casă nu era nimeni.

Ismail 1925.

Dela Asociațiune

Domnul al doilea vice-președinte al „Astrei”, Dr. Gheorghe Preda, însoțit de secretarul literar substituit dr. Horia Petra-Petrescu și de președintele despărțământului județean Sibiu, dl insp. școliar Silviu Teșosu, a luat parte la adunările generale ale despărțământelor Agnita și Cincul mare ale „Astrei”. Toți trei au ținut conferințe și au citit publicului auzat, despre „Astra”, despre boalele epocii noastre, despre misiunea de regenerare ce o avem în zilele zburcimate de acum. S'au împărțit broșuri și s'au înscris membri în număr satisfăcător.

Adunarea generală a „Astrei” se va ține în anul acesta în orașul Zălau, în zilele de 12—14 Septembrie. Se fac pregătiri pentru reușita cât mai bună a acestor manifestații culturale de primul rang. Conferințieri de seamă (dnii Gh. Bogdan-Duică, Alex. Lapedatu, Șt. Cioban și Dr. V. Ilea) vor vorbi intelectualilor și țărănimii. O piesă teatrală, un concert, o expoziție de copii vor completa în mod norocos ședințele adunării, încât toți cei ce vor lua parte vor fi satisfăcuți. Va fi și un pelerinaj la mormântul lui Simeon Bărnuț, precum și o festivitate la ridicarea unei troițe pe câmpul dela Gurisău.

A aparat Nr. 7 (Iunie) al revistei „Transilvania” cu un bogat material literar-cultural. Între altele remarcăm: un articol al dlui G. Bogdan-Duică despre un manuscris găsit în biblioteca Brukenthal din Sibiu (după toată probabilitatea o traducere a Odiseii de Alecu Beldiman): documente din 1848/49, publicate de dl T. V. Păcățeanu. Hartii vechi de părintele protopop Elite Dăianu; o biografie și bibliografie referitoare la regretatul Ioan Ursu de dl. protopop Emilian Stoica; o biografie a sărbătoritului Ioan Gorun (Alex. Hodoș); Descrieri de călătorie (Constantinopol și Atena) de dl Vicepreședinte Dr. Gh. Preda; o analiză despre cartea prețioasă pentru ridicarea poporului a dlui Spiridon Popescu; o analiză a „Poveștilor ardelenesti” ale lui I. Pop-Reteșganul; observații sociale de dl Șt. Mărcuș; o dare de seamă despre activitatea secției medicale (seria contra tuberculozei) de dr. Axente Iancu; un studiu despre „sokolism” și informații „Când lucrau legionarii români din Praga mână în mână cu sokolii”, după date autentice, poezii și poeme de dnii Z. Sandu, D. Psatta, G. Mărgean; o cronică bogată. Numărul 15 Lei. Abonam. 100 Lei pentru membrii „Astrei”; 200 Lei pentru ne membri, pe anul întreg.

Administrația Sibiu, Str. Șaguna 6.

HENRICH HEINE

DIN „CÂNTECE”

Când inimile ni se frâng, —
Din depărtarea albastră, —
Râd stelele și povestesc;
Râd de durerea noastră:

„Bieți oameni, cu suflet plin,
Știu dragoste să-și poarte
Și totuși, în iubirea lor,
Se chinuie de moarte”.

„Noi, niciodată n'am simțit
Iubiri mistuitoare,
De-aceea râdem și sîntem
In veci nemuritoare.”

trad. de I. CONST. DELABAIA

CĂRȚILE

Curiozități

A. Cotruș: „*In robia lor*“, ne aduce un admirabil volum de versuri. Talentul poetului se afirmă astfel încăodată robust, sănătos, cu toată aparența lui înșelătoare de căutat modernist. D. Cotruș nu își compune versurile după regulile clasice ale versificației, dar nici nu se ia de piept cu Dumnezeu, nici nu se extaziază pentru papucii Maicii Domnului și nici nu-și râde de buricul lui Sfântu Petru, numai pentru a face pe grozavul. Poezia sa este onestă și atunci când poetul se sbate în cătușele existenței, și atunci când dă piept cu realitatea din afară de el.

Originalitatea lui Cōtruș constă în fond nu în formă, în simțirea aleasă și nouă în gândul îndrăzneț și omenesc. Legat de pământul strămoșilor lui, încearcă să se smulgă din rădăcinile trecutului și învins de trăinicia lor se închină hotărârii de mai presus de noi. Din impulsul acestor două tendințe opuse, poetul își fixează o atitudine a lui, originală și bine echilibrată.

„Pământul proslăvindu-l și cutreerându-l,—

„Ca un condamnat

„M'am întrebat,

„De atâteaori m'am întrebat:

„De ce piciorul omului nu poate să-i urmeze prefutindenii, gândul?!

„Și 'nebunit,

„M'am răsucit, m'am răsvrătit,

„M'am întrebat de-atâteaori olog, sdrobit:

„Dece a vieții lege sau nebuna întâmplare,

„A semănat atâta dor de veșnicie și de infinit

„In văzduhurile gândului neputincios și mărginit,

„In trupurile noastre șubrede și pieritoare?!

(M'am întrebat.)

Cu această atitudine lăuntrică, poetul nu se îndepărtează de lumea înconjurătoare. Din potrivă o simte cald și o zugrăvește în linii simple, artistice. Ce frumoase sînt versurile: „Pe pustă“, „Amiaza“, „Firul de iarbă“, „Pe-aici a fost un codru uriaș!“ cari desigur n'au nimic comun cu toate trăsnaele modelor poetice ale vremii și totuși sunt noi în sensul că exprimă pe înțelesul tuturor simțiri alese, gânduri curate și rare. Cotruș ducând mai departe poezia românească a Ardealului se înalță din rădăcini puternice și sănătoase, nu se cocoază efemer pe scripete.

Ion Pillat: „*Biserica de altădată*“, ne dă încă un volum de versuri ale talentului său îndestul de consacrat. „Biserica de altădată“ înfățișează un nou aspect a acestui talent sănătos. D. Ion Pillat e cel dintâi poet cult al nostru, care se apropie de creștinism, ca de o nesecată sursă de inspirație poetică și ca o înclinație spre mai bine. Înruđit cu Francis Jammes, acest admirabil poet poet creștin al Franței, prin poezia sa pastorală, d. Ion Pillat atinge aproape aceeași perfecțiune de factură ca și Francis Jammes în poezia sa creștină. Ii lipsește însă expresia ideală a credinței. Creștinismul dlui Ion Pillat se resimte de imperfecțiunile neofitului, printr'un realism adeseori prea dureros și prin înclinarea spre materializare a ideii creștine. Totuși dsa isbuteste uneori să creieze o atmosferă pură în jurul ideii creștine. Iată „Cozia“.

„Foșnește Oltul — piuta a trecut.

„Dar cerul spart în cioburi vine iar

„Să chemă peste apă, din trecut,

„O mănăstire toată de cleștar.

„Cu murmure și val și veac se scurg...

„De ce și astăzi Cozia a rămas?

„Trecutul stă pe unde, în amurg,

„Ca umbra lui, ca limba unui ceas.

„Foșnește Oltul... Stele au scîlpit —

„Cu mîna și cu mintea nu le-ajung.

„Prin ce desis de codru încălcit,

„Se'ncearcă aripi și se sbat prelung?

„Un dangăt de aramă a sburat...

„Se duce peste văi și peste munți.

„Aproape vezi albastrul tremurat

„Durând din sunet și din suflet punți.

„Aproape simți cu ochii mari deschiși

„Cum unul câte unul s'au desprins

„Din noaptea ce se prinde 'n rîmuriș

„Hulubii Domnului pe cerul hins.

„Cireșul de pe drum a înflorit —

„E alb de lună multă ca de flori

„Ori poate peste pomul liniștit

„Stă stolul alb al serafimilor.

Versul dlui Ion Pillat, de o factură definitivă, e mîngăietor ca o săpătură veche în aramă. Cele patruzeci de poezii ale acestui volum se citesc cu plăcere și rămân multă vreme în suflet cu aroma lor de discretă simțire.

MANOLE AMPOIANU

Un ofițer american, foarte bogat, căruia în războiul mondial îi fuse amputate ambele picioare, a început acum o călătorie împrejurul lumii. Nu cu aeroplanul, — să nu-și închipue cineva — ci într'un cărucior obișnuit pe care îl împing doi inși, oameni angajați de el, ce se învoiră să facă acest serviciu în schimbul unui onorar foarte bun. Ofițerul a plecat din Filadelfia. Cu călătoria aceasta, americanul vrea să aducă un pic de variație în viața lui monotonă. Și pe lângă aceasta crede, că arătându-se pe bani în toate orașele pe unde trece, va putea aduna o sumă frumoasă, nu pentru sine, ci pe seama foștilor săi camarazi de război lipsiți de mijloace sau mutilați.

*

Guvernele tuturor țarilor își pun în joc azi întreaga fantezia de care dispun pentru a inventa impozite noi. De boala aceasta s'a molipsit — cum de altfel e firesc — și Dalai Lama, stăpânitorul Tibetului. El încă nu vrea să rămână mai pe jos și nici nu putem zice c'a rămas, când aflăm acum din presa străină că locuitorii din Tibet, toți câți poartă capul lor între două urechi, trebuie pentru acele urechi să plătească dare. În Tibet există deci de prezent trei categorii de cetățeni. Unii sunt bucuroși c'au putut să-și plătească impozitul. Alții sunt mândri că 'n baza avutului lor li s'a făcut cinstea de-a fi supuși la dări grase pentru urechi și pentru ca aceasta să se știe își împodobesc scoicile dela cap cu diamante prețioase. Categoria a treia își taie pur și simplu urechile jos și nu sunt nevoiți să mai plătească dare.

*

Spre insula Komodo, ce aparține Indiei, au pornit două expediții din cei mai ageri vânători. Intenția lor e să prindă vii câteva exemplare ale unui soi de bestii din care n'a putut fi prins nici unul pîn'acum. E vorba de-un fel de șopărlă uriașă a cărei lungime ajunge uneori până la 30 de urme. Localnicii cred că aceste animale, cari s'au înmulțit acum foarte tare, își trag originea din fiarele preistorice. Șopărlă aceasta gigantică e de sigur o strănepoată a balaurului de care pomenesc poveștile tuturor popoarelor și pe care clima încă îl are ca simbol.

INSEMNAȚI

NOTE DESPRE MIȘCAREA LITERARĂ ȘI INTELECTUALĂ:

Casa lui Vlăhuță. Soția regretatului poet, care a fost Alexandru Vlăhuță a avut buna inspirație să dăruiască societății „Mormintele eroilor” casa lor din comuna Dragosloveni, jud. Râmnicu-Sărat, în care se va instala un muzeu regional și o casă de citire. Muzeul și casa vor purta numele poetului, iar pentru veșnică aducere aminte că între acele scumpe ziduri a trăit și a cugetat unul dintre aleșii neamului se va așeza acolo o placă comemorativă, înfățișând portretul în bronz al lui Vlăhuță.

Ideea ne bucură, cu atât mai mult cu cât nu este în obiceiul nostru să ne cinstim oamenii și să ne însemnăm pentru viitorime locurile pe unde ei au trecut prin această scurtă viață. Să dăm numai o raită prin istoria noastră literară așa de puțin întinsă. Cine mai știe de casa unde a trăit Costache Negruzzi, cel dintâi mare novelist al noastre? Dar Filimon, tatăl romanului românesc? Dar Grigore Alexandrescu? Dar Dimitrie Bolintineanu, care totuși n'a fost (mai puțin poet ca Blaga? Bojdeuca lui Creangă dela lași se dărâmă. Era vorba să se înființeze și acolo un muzeu, în amintirea prozatorului moldovan.

Despre literații noștri mai noi, să nu mai vorbim. Aceeași lipsă de pietate ne lasă să trecem nepăsători pe lângă ceea ce ni-i aminteste. Și dacă „dincolo” este așa, nici aici nu stăm mai bine, deși ungerii și sașii nu pierd niciun prilej de a ne da elocvente exemple.

Vlăhuță a fost un fericit. El a avut parte de purtarea de grije a unei soții, pentru a da cuvenită durată casei unde a trăit poetul zile bune și zile triste. Altfel și el ar fi fost uitat, ca atâția alții.

Treizeci de ani de teatru. D. Ion Livescu, societar al Teatrului Național din București, publică sub acest titlu un valoros volum de contribuții la istoria teatrului românesc. Intreaga mișcare dramatică a Capitalei, din ultimii treizeci de ani se perindează cu juste observații în acest volum, care nu este numai o lucrare anecdotică, ci și o prețioasă lucrare documentară. E zugrăvită acolo în linii precise epoca glo-

rioașă a afirmării teatrului românesc. Dela interpretii de frunte, la autorii dramatici și directorii de teatru, nimic vrednic de relevat nu scapă autorului, care pe lângă un mare actor a fost totdeauna și un om de cultură.

Iată pe bătrânul profesor de artă dramatică, regretatul Ștefan Velescu, care a creat atâtea generații de actori și care a fost unul din stâlpii teatrului românesc modern. Iată pe Gr. Manolescu, acel artist al scenei, mort prea curând, care a lăsat neperitoare creații și a făcut să răsune gloria teatrului românesc până la Viena, unde nu s'a sfiit să joace în românește. Iată pe Aristița Romanescu, tragediană de rasă, iată pe Ștefan Iulian și pe Mateescu, actori îndrăgiți de meseria lor, iată pe Const. Stăncescu, profesorul, iată pe Agata Bârsescu și iată pe cei ce se ridicau la adăpostul acestor glorii, Nottara, Niculescu, Vasile Leonescu, Liciu Toneanu, Brezeanu și atâția alții.

Cu câtă rară înțelegere vorbește d. Livescu despre îndârjirea „bătrânilor” pasionați și mândri de arta lor. Paginile despre mediul artistic din teatrul Teodorinilor dela Craiova, sunt pagini de pioasă evocație a unor vremi glorioase și a unor figuri de apostoli.

Alături de aceștia, d. Livescu ne zugrăvește atâtea figuri de autori, dela Ventura la Delavrancea și atâtea personalități cari au ilustrat conducerea teatrului Capitalei, Al. Davilla, Pampiliu Eliad și alții.

Citind cartea dlui Livescu pătrunzi adânc în istoria teatrului românesc, ca într'un muzeu bine și cu dragoste întocmit.

„Năpasta” jucată în Italia. Remarcam în numărul nostru trecut interesul pe care a început să-l aibă literatura românească în străinătate. Autorii români încep a fi căutați și gustați. E un semn al vremii, de care ar trebui să fim seama, înlesnind cât mai mult intrarea literaturii noastre în cadrele literaturii universale.

Iată un nou fapt. Ziarele italiene vorbesc cu elogii despre spectacolul dat la Brescia cu „Năpasta” lui Caragiale în Italienește. Puternica dramă a lui Caragiale a impresionat adânc și a afirmat încăodată

viguroasele resurse artistice ale literaturii noastre. „La giustiziera” a lui Caragiale, spun ziarele italiene va face serie de spectacole prin multiplele ei calități dramatice.

Descomplectarea Operei din Cluj. Ziarele Bucureștene vorbesc de reorganizarea Operei române din Capitală, care zilnic anunță noi angajamente. Se face mari pregătiri în vederea unei stagiuni, care se anunță strălucită.

Ciudat e însă că această organizare a Operei române din Capitală, înseamnă o nouă desorganizare a Operei române din Cluj. În adevăr, între noile angajamente ale Operei bucureștene vedem doi dintre artiștii fruntași ai Operei din Cluj, Dna Ionașcu și d. Apostolescu. De asemenea dna Zăvoianu cu care se trata un angajament pentru Cluj, s'a angajat la București. E lesne de înțeles că nu ne poate bucura faptul că Apostolescu pleacă. Tenorii buni nu se găsesc pe toate drumurile. Dar nici plecarea dnei Ionașcu nu va putea fi ușor înlocuită. Și ne întrebăm cu justificată îngrijorare, ce va face direcția Operei noastre cu această nouă și simțitoare descomplectare în personalul artistic, după ce d. Const. Pavel, sufletul Operei va fi și dsa plecat la București, unde se zice că e angajat în condiții extraordinare ca director de scenă?

De câțiva ani de zile asistăm în fiecare toamnă la această dureroasă destrămare. Pornită în condiții strălucite acum șapte ani, Opera Română din Cluj a lăsat în fiecare an să-i plece forțele artistice, cari i-au creat atunci o bună faimă. A plecat rând pe rând baritonul Teodorescu, soprana El. Roman, tenorul Grozăvescu, basul Steiner, cântărețele dna Tiron și Ana Rozsa, iar acum Pavel cu ultimii protagoniști.

Cu ce rămânem? Și ce punem în aceste goluri?

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Marg Mihoșca. Am primit cei 350 lei și fiindcă nu ați avut pe anul trecut restanță decât 100 lei, 250 i-am trecut pe anul acesta până la 15 Octomvrie când vi se va opri timiteria revistei.

Traian Costea Adresa v'am schimbat-o **Radu Ioan, Deva.** Adresați-vă pentru cartea aceea la Librăria Ciurcu din Brașov.

Școala Normală. Confirmăm primirea banilor.

Dr. Teomin Otirescu. Am primit cei 500 Revista vi se va sista la finea anului, când expiră abonamentul pe care l'ați plătit.

Cosinzeana*Revistă săptămânală literară.***Biroul**

Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16

Abonamente:Pe un an în țară . . . 300 lei
În străinătate . . . 600 lei**Un exemplar 6 lei****Pentru colaboratori:**Manuscrisele trimise trebuie să
scrie citeț, în rânduri rare,
pe o singură pagină. Lu-
crările nepublicate
se ard.**Pentru autori și editori:**Lucră-
rile trimise în-
tr'un singur exem-
plar se publică numai la
bibliografie. Pentru recenzii
trimiteți două exemplare pe a-
dresa redacției. Revistele fac excep-
ție de la această regulă.Cadoul cel mai frumos pe care-l
puteți face unui prieten,
rude sau cunoscut, este
o colecție din re-
vista săptămâ-
nală**„COSINZEANA“**cu
sute de
ilustrații,
poezii, nuvele,
schife romane, articole
dări de seamă și flori de o ziColecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei,
cea din 1924 și 1925 câte
200 Lei.

Adresa destinatarului

O C U L T I S MReușești în viață numai prin
voință. Ca să-ți poți forma voința
trebuie să te cunoști.Venim în ajutorul Dumniavoa-
stră, descriindu-vă perfect tem-
peramentul și facultățile naturale
psihice.Trimiteți la redacție: o foto-
grafie și suma de Lei 60, arătând
care vă este culoarea ochilor
(negru, căprui, verde, albastru),
statura (înalt, subțire, scurt, gras),
etatea, sexul, ocupația și scrisoarea
D-stră scrisă necaligrafic (natu-
rală).Puteți formula și câteva între-
bări asupra talentelor înăscute,
cari vă interesează.**FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ****IMPRIMATE DE ORICE NATURA**

FURNIZEAZĂ

PROMPT

ȘI IEFTIN

T**IPOGRAFIA****D^r. S. BORNEMISA****CLUJ**

PIAȚA CUZA

VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECADERE !!